

VÁLLALATI SZAKKÖNYVTÁRAK A MÉRLEGEN Helyzetkép-vázlat, továbblépési szándékkal

Sz. Nagy Lajos

Könyvtártudományi és Módszertani Központ

A vállalati szakkönyvtár (műszaki könyvtár) elnevezés jelenleg olyan eltérő minőségű és hatékonyságú dokumentumhalmazokat takar, amelyeknek egyik pólusán a viszonylag jól felszerelt és „önellátásra” berendezkedett, több millió forintos beszerzési kerettel dolgozó, a szükséges szolgáltatásokat biztosító nagyüzemi „információs egység” helyezkedik el, a másikon pedig a vállalati étkező fala melletti szekrénybe elzárt vagy a laboratórium sarkába feltornyozott brosrák, könyvek, hiányos folyóiratfolyamok „hagyaték”-a, amelynek pillanatnyilag esetleg még kezelője sincsen.

Számos egyéb tényező mellett (vállalati érdektelenség, információigény hiánya, utasításra történő formális könyvtárszervezés, hozzá nem értés stb.) lényeges oka ennek az állapotnak a szóban forgó könyvtártípus funkcióinak, működési módjának kidolgozatlansága és bizonyos normatívák hiánya is. Bauer József ezel kapcsolatban a következőkre hívta fel a figyelmet a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 1981. évi vándorgyűlésén:

„A közművelődési könyvtárak modelljét és a fenntartás, építés normatíváit az illetékes szervek . . . kidolgoztatták, közhírré tették, szabványosították. Az ipari szakkönyvtári hálózatokban e téren jóformán semmi sem történt. Folyt néhány kísérlet, tanulmány is készült annak érdekében, hogy meghatározzák a műszaki könyvtár ismérveit, szakmai kötelezettségeit és fenntartásuk, tevékenységük elismertetését jelentő rangsorolásukat, valamint a fenntartó kötelezettségeit; ezeket azonban nem publikálták . . . [1]

Még pontosabban és szélesebb érvényességgel fogalmazva: az alapelvek és módszerek használhatóan rövid és a hazai realitásokból és lehetőségekből kiinduló összegezése és az alternatívák felmutatása *hiányzik*, azaz annak megfogalmazása, hogy mit jelent az üzemek és vállalatok *információellátása*, és ebben az adott körülményeknek megfelelően mi a helye és a funkciója a vállalati szakkönyvtárnak [2].

E tisztázatlanság hozzájárult ahhoz is, hogy vállalatunk többségénél olyan sajátos két- vagy többcsatornás információellátás állandósult, amelyet igazában „tudat-

hasadásosnak” kellene neveznünk. Az első csatorna – hivatalos és nem hivatalos változatban – különféle *szakmai (gyártási) és piaci információkat szállít*. Ezekhez azonban a közép- és kisvállalatok vezetői vagy műszaki fejlesztési osztályai általában csak eseten és esetlegesen jutnak hozzá, így aztán mindjárt „meg is ülnek” a címzettekél. Szervezett tárolásuk és visszakereshetővé tételük megoldatlan. A másik csatorna *a műszaki könyvtárhoz vezet*, amely a fentiek következtében – jó esetben is – csupán a szakmai információhordozók *egy részének* a gazdája, a „diszkrét” információhordozókhoz semmi köze. Nem is tud róluk. Rosszabb esetben még a gyűjtőkörébe vágó kurrens források, a folyóiratok javarésztét is nélkülözi, s ezért alig-hozamú csatornával táplált, többé-kevésbé holt tárként létezik – akár rendezett és feltárt, akár rendezetlen és feltáratlan változatában. S ha az üzemben mindezen felül külön kezelik a szabványtárat is, az információigénylő még bolyonghat is a táruk között.

A magunk részéről a számos csatornán át érkező, ám *egyetlen „gyűjtőtározóból” szétáramoltatott* információt tartván a leghatékonyabbnak és a legésszerűbbnek, itt leírt vállalkozásunkkal a szakkönyvtárak mint potenciális vállalati információs bázisok állapotáról kívántunk tájékozódni, hogy lássuk: valóban betölthetik-e ezt a feltételezett szerepkört, illetve, hogy mindenütt csak ezek tölthetik-e be, továbbá, hogy a szerepkör betöltéséhez milyen követelményeknek kell megfelelniük.

A helyzetkép-vázlat elkészítéséhez *háromféle tájékozási módot* vettünk igénybe. A kérdésről az utóbbi években megjelent irodalom tanulmányozásán kívül megismerkedtünk különböző hálózati központok publikált vagy belső felmérő-összegező anyagaival, jelentéseivel, statisztikáival [3]. Emellett konzultáltunk e központok egy részének hálózati munkatársaival (AGROINFORM, Textilipari Kutató Intézet, VIZDOK), valamint a vállalati szakkönyvtárak támogatásán a gyakorlatban is munkálkodó, akciókat kezdeményező, más könyvtártípusban dolgozó szakemberekkel (Jászberény, Miskolc, Szombathely). Végül az ország különböző részeiben tizenhárom

vállalati szakkönyvtárat látogattunk meg az utóbbi két év folyamán.

Az írásos anyagok és a látottak egybehangzóan arról tanúskodnak, hogy a vállalati szakkönyvtárak nagy csoportján belül a valódi választóvonal a *nagyüzemek és a többi vállalattípus könyvtárai között húzódik*: a kis- és középüzemek szakkönyvtárai gyakran alig különböztethetők meg egymástól, azaz itt a méret csak kivételesen eredményez minőségi különbséget. Ez a tény, amely leginkább a nagyvállalatok túlnyomó részének termelési követelményeiből, anyagi lehetőségeiből és szakembergárdájának számából következik, majdhogynem külön kérdéskörre teszi a nagyüzemi szakkönyvtárak problémáit. Ez is az oka annak, hogy a jelen áttekintésben csupán helyzetük egy-két sajátosságának felvázolására, illetve a kis- és középvállalatok könyvtári problémáinak megoldásával kapcsolatos lehetőségeik jelzésére térünk ki.

Pillantás a nagyvállalatok szakkönyvtáira

A vizsgált három *nagyvállalat* (Csepel Művek, Fűzfői Nitrokémia Vállalat, BIOGAL, Debrecen) szakkönyvtára – és a negyediké, a határon levő jászberényi Hűtőgépgyáré – működésének legjellemzőbb vonásaként a *minél teljesebb önellátásra törekszik*. Ez általában erősebb, mint ahogy a könyvtártípus jellegéből és céljából következnie kellene. A rendelkezésükre álló – tulajdonképpen korlátozatlan – beszerzési összegek (1–2 millió forint általában) nem kényszerítik őket állománygyarapítási, folyóiratrendelési együttműködésre (Fűzfőn – Veszprém tőzsomszédságában – ugyancsak előfizetnek a *Chemical Abstracts*-re). Belső fordítói gárdával dolgoztatnak, s a fordítások leginkább csak az adott vállalat számára lesznek hozzáférhetőek, mert bejelentésük legtöbbször elmarad. Elsősorban ezeknél a könyvtáraknál áll fenn az a helyzet, amelyet *Cziegler Mária* úgy fogalmaz meg, hogy

„a helyi szakkönyvtárak azokban az üzemekben, ahol valóban szükség volt és van a szakirodalomra és az információs tevékenységre, túlnőtték saját hálózati központjuk lehetőségeit és feltételeit.”[4]

A vállalaton kívülre – pl. más, hasonló profilú vállalat számára – a legritkább esetben szolgáltatnak (a BIOGAL és a tiszavasvári Alkaloida Gyár közt alkalmi információcserék előfordulnak). A külső – koordinációs vagy hálózati központi – szolgáltatások igénybevételére már vannak példák, elsősorban a fővárosban levő Csepel Művek Könyvtárában. Ezeknek a kívánatosnál kisebb száma azonban olyan tényből következik, amelynek fényében az önellátásra történő berendezkedés szándéka már kevésbé látszik indokolatlannak. A tény ti. az, hogy e szolgáltatások némelyike még a fővárosban belül is nehézkes, lassú, bonyolult hozzáférhető.

Éppen emiatt nem lehetséges – s várhatóan még hosszú időn át nem is lesz lehetséges – azt az elvet vallanunk, hogy a (nagy) vállalati könyvtárak kérdését mint speciális *munkahelyi* szakirodalmi ellátási kérdést a könyvtárügy egészétől elválasztva utaljuk az érdekelt vállalatok körébe. Mert a fent mondottak következtében a vidéki (nagy) vállalati szakkönyvtárak végső soron éppúgy rászorulnak a *területi* együttműködésből nyerhető előnyökre, ahogy az adott terület (vagy város) egyéb könyvtárai profitálhatnak a vállalati szakkönyvtárak állományából és szolgáltatásaiból. Az elkövetkező években feltehetőleg különösen erősen fognak ez irányba hatni a gazdasági nehézségek, korlátozások is.

Mindez nem jelenti azt, hogy „közkönyvtári” funkciókkal kívánjuk felruházni az adott termelési rendszer kiszolgálására létrehozott könyvtárakat*, amelyeknek bizonyos zártságát még olyan tényezők is indokolják, mint a termelési érdekek szem előtt tartása, a biztonsági követelmények. A nagyvállalati szakkönyvtárak olyanfajta nyitásával azonban mindkét fél (s persze az egész magyar könyvtári rendszer) érdekében érdemes lenne több helyütt is megpróbálkozni, amilyen Borsodban, a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtárának kezdeményezésére elkezdődött. Ennek lényege az, hogy négy vegyipari nagyvállalat szerződést kötött az egyetemi könyvtárral, s meghatározott összegű beszerzési támogatást ad neki azzal a feltétellel, hogy a szakirodalom (könyv-, folyóirat) mindkét felet érintő részét beszerezze, és arról neki – igényei szerint – információkat szolgáltatson, illetve azt valamilyen formában rendelkezésére bocsássa. A költségmegtakarítás mellett még az a rendkívül nagy jelentősége ennek, hogy az adott terület szakirodalmi egy szolgáltatásképes, a város (esetleg a környék) egészének szolgálatni tudó *nyilvános* könyvtárban, hozzáférhetően van meg. Ezt a fajta együttműködést főként ott lehet és célszerű kialakítani, ahol ilyen szolgáltatásképes, nagy szakkönyvtár van. Hogy azután ehhez a kis- és középüzemek szakkönyvtárai is kapcsolódni tudnak felhasználókként, az már magától értetődő dolog.

Tények és adatok a kis- és középvállalatok szakkönyvtáiról

A kilenc fölkeresett szakkönyvtár közül egy valójában nem létezik: a Fűzfői Papírgyárban a valamikori műszaki könyvtár anyagának maradványai a laboratórium sarkában várják, hogy a szakszervezeti könyvtárral történő tervezett integrálás után az új műszaki részleg törzsét képez-

* Más kérdés, hogy a könyvtárügyi alapjogszabályok ekként kezelik őket, nyilvánvalóan az „össznépi tulajdon” régen túlhaladott, szimplifikált értelmezésének késői visszfényeként. – *A szerk.*

zék. A fennmaradó nyolc közül három mint összevont műszaki–szakszervezeti könyvtár működik: egy kisüzemben (AFIT, Szombathely), kettő pedig középüzemben (MÁV Járműjavító, Debrecen, és a VIDEOTON Ajkai Gyáregysége).

Az állomány (az összevontaknál csak a műszaki állomány) nagysága 1800 és 21 000 egység között mozog: a minimum a VIDEOTON Ajkai Gyáregységének összevont könyvtárában (1800), a maximum a Hajdú-Bihar megyei AÉV műszaki könyvtárában (21 000) található. A második legnagyobb állomány a VASITERV Szakkönyvtáré (17 000), ami e régióban az építőipari szakkönyvtárak vezető helyét mutatja. A nagy állomány részben abból következik, hogy mindkét helyen jelentős a segédletek száma, és hogy mindkét vállalat azok közé tartozik, amelyek a szabványokat is könyvtári keretben gyűjtetik és kezelik. (Rajtuk kívül csak egy helyen van még ilyen megoldás a nyolc közül.)

Nagy szóródást mutat a folyóiratbeszerzés is. A VASITERV vezet 113 kurrens folyóirattal (ebből 31 külföldi), a szombathelyi Cipőgyárat (80) és a debreceni MÁV Járműjavítót (56) megelőzve. A sort az Ajkai Hőerőmű (23), a jászberényi Aprítógépgyár (18) és a VIDEOTON Ajkai Gyáregysége (15 körül) zárja.

A könyvtárak nagyobb részének nincs meghatározott évi beszerzési kerete, ami alatt azt kell érteni, hogy többé-kevésbé szükség szerint gyarapíthatják az állományukat, általában nincs akadálya a beszerzésnek. Az 1981. évben beszerzésre felhasznált összegek 25 és 120 ezer forint közt váltakoztak. Az utóbbi években bizonyos korlátozások mégiscsak voltak: a Hajdú-Bihar megyei AÉV könyvtárának például 1982-re le kellett mondania az összes külföldi folyóiratot. A VIDEOTON Ajkai Gyáregységében az nehezíti meg a beszerzést, hogy a könyvtár csak az üzem székesfehérvári központján keresztül rendelhet.

Az állomány feltártsága a szombathelyi REMIX Szakkönyvtárában a legsokoldalúbb: négy katalógus közül kettő az igényekhez alkalmazkodóan sajátos (OMIKK-témafigyelésekről, ill. a Siemens folyóirat-rezüméiből összeállított katalógus). Két-két katalógusa van a debreceni MÁV Járműjavító és a Hajdú-Bihar megyei AÉV könyvtárának, s nincs katalógus a jászberényi Aprítógépgyárban és (a műszaki állományról) a VIDEOTON Ajkai Gyáregységében.

Önálló helyiséggel 6 szakkönyvtár rendelkezik:

Hajdú-Bihar megyei

AÉV: 2 helyiség (kb. 80–90 m²)

Ajkai Hőerőmű 1 helyiség (37 m²)

REMIK, Szombathely 1 helyiség (kb. 25 m²)

MÁV Járműjavító,

Debrecen

(összevont) 1 helyiség (kb. 100 m²)

AFIT, Szombathely 1 helyiség (kb. 40 m²)

VIDEOTON Ajkai

Gyáregysége

(összevont) 1 helyiség (kb. 35–40 m²)

Az önálló helyiséggel nem rendelkezők közül a VASITERV szakkönyvtára az intézmény tanácsstermben van elhelyezve, ahol a tanácskozások idején a könyvtáros nem teljesíthet szolgálatot. A szombathelyi Cipőgyárban a könyvtáros munkaszobája egy kb. 10 m²-es emeleti helyiség, ebben van a katalógusszekrény is; maga a könyvtár (zárt szekrényekben) a másik épület földszintjén levő oktatási helyiségben található.

A könyvek elrendezése három könyvtárban erősen kifogásolható. A Cipőgyár zárt szekrényeiben a könyvtáros nem tud semmiféle szakrendet tartani; a VASITERV és a VIDEOTON Ajkai Gyáregysége könyvtárában pedig a leltári számok növekvő sorrendje szerint állnak a polcokon a műszaki könyvek.

Helybenolvasási lehetőség csak a Hajdú-Bihar megyei AÉV szakkönyvtárában van.

A kölcsönzésen és folyóiratköroszésen kívül meglehetősen ritka az egyéb szolgáltatás. Gyarapodási jegyzéket valamilyen formában négy szakkönyvtár ad ki (Hajdú-Bihar megyei AÉV, VASITERV, Cipőgyár, REMIX); irodalomkutatást kérésre a REMIX könyvtárosa végez. Néhány könyvtár feladata még a fordítatás ügyintézése.

Hálózati központjaik vagy más központi könyvtárak szolgáltatásaiból főként kettőt vettek–vesznek igénybe. *Témafigyelést* leggyakrabban az OMIKK-tól és az azóta megszűnt KG Informatiktól rendeltek (AFIT, REMIX, ill. Aprítógépgyár), a REMIX a vállalat budapesti központjából is. A Hajdú-Bihar megyei AÉV az ÉTK tématanulmányaira fizetett elő. A *fordítás-megrendelések* címzettjeként az OMIKK (MÁV Járműjavító, Cipőgyár), a volt KG Informatik (Aprítógépgyár), az ÉTK (Hajdú-Bihar megyei AÉV), valamint a soproni és veszprémi fordítóiroda (Cipőgyár) szerepelt. Legtöbbjük előfizeti az OMIKK referálólapjainak a területet érintő részét, s hozzájut saját hálózati központjának gyarapodási jegyzékéhez és gyorstájékoztatóihoz. Két könyvtár a hálózathoz tartozást, a hálózati központi támogatást semmilyen formában nem érzékeli (Cipőgyár és AFIT, Szombathely).

A könyvtárosok mind a nyolc könyvtárban főfoglalkozásúak. Két könyvtáros kezeli a debreceni MÁV Járműjavító összevont könyvtárát, a többi könyvtárat egy-egy fő (a szombathelyi AFIT könyvtárosának „besegít” a népművelő). Két könyvtáros alapfokú könyvtárosi szakképesítéssel *sem* rendelkezik (Aprítógépgyár, VIDEOTON Ajkai Gyáregysége). A VASITERV könyvtárosa elvégezte az ÉTK szervezte alapfokú tanfolyamot.

A fentebb jellemzett 8+1 szakkönyvtár állapota együttesen mégis jobb képet mutat, mint az országos összkép lehetne. Ennek magyarázata a következő:

a) Szombathelyen azokat a vállalati szakkönyvtára-

kat látogattuk meg, amelyekkel a megyei könyvtár már korábban kapcsolatot teremtett;

b) mindegyik helyen kiemelt cél volt az összevont műszaki–szakszervezeti könyvtárak megtekintése, ezért ez a típus az országosnál nagyobb arányban fordul elő köztük;

c) a könyvtárak mindegyike városi üzemben van, sőt a nyolc működő közül öt nagy-, illetve középvárosban.

Anélkül, hogy az országos helyzet adatokkal történő pontos jellemzésére vállalkoznánk, összevetésül hadd közöljünk néhány tény a felhasznált jelentésekből:

A vízügyi hálózatban a könyvtárak több mint fele, a volt könnyűiparban 56%-a *nem rendelkezik önálló helyiséggel*. A mezőgazdasági és élelmiszerüzemi hálózatban bizonyos területek helyzete még ennél is rosszabb: a húsiparban pl. a hús könyvtár közül mindössze négynek van önálló helyisége, öt másik területen (szőlészet–borászat, zöldségtermesztés, gyümölcstermesztés, erdészet, élelmiszerellenőrzés) pedig legfeljebb kézikönyvtárszerű gyűjtemények találhatók.

Főfoglalkozású könyvtáros a vízügyi hálózat könyvtárainak 38,9%-ában van, a volt könnyűipari hálózatban ez az arány 30%. A szakképzetlenek száma a vízügyben 29,8, a könnyűiparban 62,5%.

Katalógus a vízügyben a könyvtárak 30, a könnyűiparban pedig 38%-ában *nem található* [5].

E futó kiegészítések fényében már jobban érthető, hogy a közelmúltban (1980–1981) készült különféle irányú felmérések némelyike a *használók oldaláról* is megerősít abban, hogy a vállalati szakkönyvtárak jelentős része működési zavarokkal küszködik. *Fülöp Katalin* (Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár, Szombathely), aki olyan mérnökölvasókat kérdezett meg, akiknek *van szakirodalmi igényük*, hiszen e célból keresik föl a megyei könyvtárat, ezt állapítja meg:

„A munkahelyi szakkönyvtárak szerepe tehát változó értékű a szakemberek szakirodalmi ellátásában. Olyannyira, hogy néhány esetben a saját könyvtár mellett nincs is jelentőségük.” [6]

Csapó Tamásné (Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár, Kaposvár) egy tanfolyami záródolgozatában – hasonló felhasználói körtől – ilyen véleményeket idéz:

„A vállalati szakkönyvtárak a friss információkat tartalmazó kiadványokat késve vagy egyáltalán nem szerzik be; esetleges a szerzeményezés; elavult az anyag, a kölcsönzésen kívül nincs más szolgáltatás.” [7]

A kis- és közepes nagyságú vállalatok szakkönyvtárai működésének legfontosabb gátló tényezői

a) Néhány ágazatot s méginkább néhány ágazat fontosabb nagyüzemeit kivéve, a termelés nem ismerte föl még nálunk igazán a szakmai és szakirodalmi információk jelentőségét, s eddig nem is volt rákényszerítve az

üzemek nagyobb része arra, hogy naprakészen tájékozott legyen a termelési ág elméletéről és gyakorlatáról. Bizonyára összefügg ez a vállalati munkának az 50-es években kialakult, tervutasításos, előírt–szabályozott formájával, amely mind a szervezésben és fejlesztésben, mind a termelés folyamatában kevés szerepet biztosított a szakmai és szakirodalmi információkra alapozott önálló döntéseknek. E gyakorlat pontosan akkor alakult ki, amikor más országokban a tudományos–technikai forradalom következtében számottevően megváltoztak a termelés körülményei, megnövekedett a gyorsan fejlődő technikai ismeretek és eljárások gyors követésének a szerepe a mindennapi munkában. Most, amikor nálunk is napirendre került ez az átállás, a megcsontosodott szemlélet napjainkig elhatóan akadályozza, lassítja ezt a folyamatot.

b) Számos vállalati vezetőkben akkor sem alakult ki a „könyvtárpártiság”, amikor felismerte bizonyos dokumentumanyag nélkülözhetetlenségét a termelésben. Ennek egyik alapvető okát abban látjuk, hogy az adott dokumentumokat (kivéve a szabványokat, szabadalmakat) a felső vezetés *önmaga számára* (az irodájába) beszerezte, s ez az állapot kényelmesebb lévén, a dokumentumok szélesebb körű hozzáférhetőségét biztosító könyvtár működtetését nem tartotta–tartja lényegesnek.

c) Ahol mégis létesült könyvtár, vagy a régi újraéledt, ott is gyakran tapasztalható mellékes intézményként történő kezelése. Ez legvilágosabban a *működési feltételek* biztosításának mértékén mérhető le:

- Még ha egyfelől elismeréssel szólhatunk is arról, hogy a könyvtárak beszerzéseit *anyag*i problémák általában nem nehezítik, azaz a legtöbb helyen az állománygyarapításra szolgáló összegeket biztosítja a vállalatvezetés, másfelől e gyakorlatnak azt az oldalát is látnunk kell, hogy e fedezet biztosításával a vállalati szakkönyvtár ügyét sok helyen elintéztnek is vélik, s a működés egyéb feltételeire kevés gondot fordítanak.
- Az egyik ilyen „egyéb feltétel” a helyiség. Az adatközlő részben láttuk, milyen nagy arányban hiányoznak a kis- és középvállalatoknál az önálló helyiséggel rendelkező könyvtárak. A tanácskozó- és klubtermekbe szoruló gyűjteményekhez nemcsak hozzáférni nehéz, de könyvtári rendbentartásuk (feldolgozás, elhelyezés, leltárba vétel stb.) is megoldhatatlan a könyvtáros bejutásának korlátozottsága miatt. Az önálló helyiséggel rendelkező könyvtárak többsége is roppant szűkösön van már jelenleg is, s nemcsak a helyben használat lehetetlensége a gond, hanem a gyarapodás pusztá elhelyezése is. A beszerzésre fordítandó összegek biztosítása és az elhelyezés lehetetlensége olyan ellentmondást szülhet, hogy végül a könyvtáros kényszerül „keretcsökkentést” kérni, ha a területbővítést nem sikerül kiharcolnia.

• További biztosítatlan feltétel a hozzáértő könyvtáros alkalmazása. Ennek csupán egyik oka a vállalatvezetés engedékenységse, illetve az adott személy felkészültsége, munkakörülményei és bérezése iránti közömbössége. Leginkább ilyen lényeges okként kell látnunk a lehetőségek korlátozottságát is. Egyrészt azt, hogy rendkívül kevés a könyvtárosi szakképzettséggel és műszaki előképzettséggel egyaránt rendelkező könyvtáros, s ezek sem feltétlenül a kis- és középüzemek szakkönyvtáraiban kívánnak elhelyezkedni. Nem céljuk ez általában a csak könyvtári szakképzettséggel rendelkezőknek sem – s ezzel tulajdonképpen egy ördögi körhöz érkezünk el: a könyvtár rossz, mert nem képzett könyvtáros kezeli – a képzett könyvtáros pedig nem kíván odamenni, mert a könyvtár rossz. Mindezek következményeként kevés a vállalati szakkönyvtárosok között a szakképzett. Még tovább csökkenti a könyvtár súlyát, hogy gyakran *nem főfoglalkozású* könyvtáros kezeli. Mindemellett sok helyen jelent gondot a fluktuáció, s ez az adott hálózati központ által rendezett alap- vagy továbbképző tanfolyamokra tulajdonképpen megoldhatatlan feladatokat ró. Ahogy az is, hogy időnként minden szakképzettség, sőt érettségi nélkül is alkalmaznak valakit könyvtárosnak, akin még az alaptanfolyam sem segít igazán. (Látogatásaink során találkoztunk olyan alaptanfolyamot végzett könyvtárossal, aki nem tudott arról, hogy az MNB, az *Új Könyvek* és kiadói prospektusok segítségével „is” lehet állományt gyarapítani, ő ugyanis azt a gyakorlatot követte, hogy ha valakit valamilyen mű érdekelt, annak rendelését leadta, függetlenül attól, hogy az adott könyv mikor jelent meg.)

d) A szakképzett és gyakorlattal rendelkező könyvtárosok munkáját is nehezé teszik a vállalati szakkönyvtárakkal szemben támasztott speciális követelmények, illetve az, hogy e könyvtártípus sajátos szervezési, működési–működtetési és szolgáltatási módjairól, röviden a kezelés sajátosságairól nem létezik igazán korszerű és átfogó útmutató a könyvtárosok számára. Az olyan speciális feladatoknak, módszereknek a gyakorlati tapasztalatok alapján történő egészen konkrét – szinte „hatályos” – összefoglalását tartalmazó útmutatóra lenne szükség, mint:

- az együttműködés módjai és lehetőségei a gyarapításban az üzem megfelelő felkészültségű és a termelés szükségleteiről tájékozott szakembereivel;
- a különféle speciális dokumentumfajták (prospektusok, reklámlapok, tervrajzok, szabványok stb.) tárolásának, kezelésének, visszakereshetővé tételének, gyors rendelkezésre bocsátásának módjai;
- a vállalati szakkönyvtárban kívánatos gyors tájékoztatás, a dokumentum (főként folyóirat) azonnali rendelkezésre bocsátásának és fordítatásának lehetőségei, eszközei és módszerei;

- a folyamatos vagy tartós használatra részlegeknek, osztályoknak vagy személyeknek kiadott (letétbe helyezett) dokumentumok nyilvántartásának módja;
- a különféle dokumentumtípusok megőrzésének elvei, állományapasztási, selejtezési elvek.

Az útmutató hiánya azt jelenti, hogy az említett nagyarányú fluktuáció következtében a pályára kerülő új embereknek meglehetősen hosszú idő kell ahhoz, amíg maguktól vagy valamilyen alapfokú, illetve könyvtárkezelői tanfolyamra történt késői beiskolázás után „rájönnek” a megoldásokra. Sőt: sokan még ez előtt eltávoznán, továbbhagyományozzák a problémák megoldását az utódjukra, aki így egyre több restanciát örököl.

e) A vállalati szakkönyvtárak „szervezeti alakzatai” a könyvtári rendszeren belül hivatalosan ugyan ki vannak jelölve az 5/1978. (XII. 12.) KM. sz. rendeletben, a gyakorlatban azonban nem mindegyik ágazati szakkönyvtári hálózat szerveződött meg, több az elmúlt években elhúzódó összevonásoknak lett kitéve, de a működők is különböző hatásfokkal dolgoznak.* Ez utóbbiaknak van egy nehezen megoldható, közös problémájuk: a hozzájuk tartozó tagkönyvtárak meglehetősen nagy száma és szétszórt területi elhelyezkedése, ami egyszerűen lehetetlenné teszi, hogy a hálózati központ munkatársai évenként akár csak egyszer is megjelenjenek minden szakkönyvtárban, és *közvetlen* segítséget nyújtsanak, *vállalatra és személyre szabott* módszertani tanácsadást adjanak. Ezt pedig – ahogy a könyvtárak állapotát ismerjük – nem tudják pótolni a mégoly hasznos körlevelek (pl. a VIZDOK-ban készültek), tanfolyamok és továbbképzések sem. *Részmegoldást* jelent az olyan kísérlet is, amilyen az AGROINFORM-é, amely a vállalati szakkönyvtárakat 9 alközpont között osztotta szét. Ezzel az egy alközpontozathoz tartozó könyvtárak számát lecsökkentette ugyan, de az elérhetőséget nem minden esetben tudta megkönnyíteni (pl. a debreceni Dohánykutató Intézet munkatársa valószínűleg nehezebben tudja megközelíteni a Pécsi Dohánygyárat, mint az AGROINFORM-é Budapestről).

A működő hálózati központok még kiadványaikkal, szolgáltatásaikkal segíthetik leginkább folyamatosan a vállalati szakkönyvtárakat. A valamennyire működőképes könyvtárak ezek többségét valóban hasznosítják, közvetítik is – pontosabban szólva *hasznosítanak* őket, ha némelyik közülük nem lenne túlságosan lassú. A lassúságot a fordítások, tématanulmányok, termékinformációs lapok esetében gyakran az is okozza, hogy különféle közvetítő szerveken keresztül érkeznek meg a könyvtárba.

* A TMT hálózati vitájának összefoglalását ld. a lap 1983. évi 12. számában (p. 507–510.), amely a hálózati problematikát e cikkhez képest máshogy, részint igazgatási, részint fizetett szolgáltatás-nyújtási alapon véli megoldhatónak. – *A szerk.*

f) A szakkönyvtári hálózatok ágazati szervezése folytán, ami szükségképpen „Budapest-centrikusságot” jelent, a vállalati szakkönyvtárak az adott településen, megyében vagy régióban erőteljesebben szigetelődnek el a többi könyvtártól, mint ami *szak- és munkahelyi* könyvtári mivoltukból következnek. Ez utóbbinak nyilvánvalóan mindkét oldalon kereshetők az okai, s bizonyos mértékig érthető is, hogy a települési, megyei, regionális szintű egymásrautaltság fölismerése, az együttműködési készség kialakulása időt vesz igénybe. A helyzet azonban kétségtelenül az, hogy jelenleg mind a szakmai–szakterületi, mind a területi bekötések meglehetősen lazák, esetlegesek, s emiatt a vállalati szakkönyvtárak túlságosan is a könyvtári rendszer peremére vagy azon kívülre szorulnak, ami természetesen ismételtelen csak a kis- és középüzemek könyvtárai szempontjából okozza a legtöbb gondot, hiszen ezek igényelnék leginkább a szakmai támogatást.

Eredmények, figyelemre méltó kísérletek és akciók a kis- és középvállalati szakkönyvtári munka területén

a) A legfontosabb eredmény, hogy a felsorolt nehézségek ellenére is léteznek már – bár nem nagy számban – viszonylag *jól működő* kis- és középvállalati szakkönyvtárak. Ha a vállalatvezetés bizonyos tárgyi *alapfeltételeket* (önálló helyiség, nélkülözhetetlen berendezési tárgyak, megfelelő beszerzési keret) biztosít, és a továbbiakban *nem akadályozza* kimondottak a könyvtár működését, akkor – tapasztalataink szerint – a könyvtár színvonalának alakulása csaknem kizárólag a *könyvtáros személyén* múlik. Ez a tény – függetlenül attól, hogy nem tartjuk ideális állapotnak a személyi tényezők ekkora szerepét a szakkönyvtárak működtetésében – ismét csak arra hívja föl a figyelmet, hogy a könyvtárosi státus *betöltésére* sokkal több figyelmet kell fordítani, s anyagi és erkölcsi megbecsülésével nem érdemes fukarkodni.

A könyvtári alapismeretek birtoklása *mellett* két szubjektív tényező az, amelynek kitüntetett szerepét figyeltük meg a könyvtáros munkájában:

az adott szakma (termelési ág) iránti érdeklődésnek és a műszaki szakemberekkel való folyamatos kapcsolat-tartás képességének a szerepét. (Nem szükségszerű, de elég jellemző, hogy ez utóbbi tulajdonságok gyakrabban vannak meg az olyan szakkönyvtárosokban, akiknek házastársa az üzem dolgozója.)

Az itt vázolt könyvtarostípusnak köszönhetőek azok az eredmények, amelyek a vállalati könyvtárak speciális feladatainak ellátásával kapcsolatosak (speciális gyűjteményrészek, katalógusok, a folyóirat-körözések megoldása, módszerek a tartós kölcsönzések és letétek pontos, de a nyilvános könyvtárakénál rugalmasabb kezelésére, a szabványtár naprakész tartására).

b) A hálózati és koordinációs központi támogatás különböző formái a hatékonyságukat gátló több említett tényező ellenére szinte minden hálózatban éreztetik pozitív hatásukat a kis- és középüzemi szakkönyvtárak egy részében. Még ha erős is ezekben a könyvtárosok fluktuációja, a központok által szervezett *tanfolyamok és továbbképzések* hozzájárulnak ahhoz, hogy lassan mégiscsak szaporodik a könyvtári ismeretekkel rendelkező vállalati könyvtárosok száma. Hasonló segítséget nyújtanak a folyamatosan kiadott, egy-egy aktuális könyvtári feladat elvégzését segítő *módszertani körlevelek és híradók*, amelyek egyúttal a hálózaton belüli tapasztalatcserének a fórumai is. Ellátnak a hálózati központok bizonyos szakmai–szakterületi központi feladatokat is ezeken a területeken, s több olyan – ingyenes vagy nem drága – *információs szolgáltatást* kínálnak a vállalati szakkönyvtáraknak, amelyek ezek munkáját megkönnyítik, hatékonyabbá teszik.

c) Különféle *együttműködési, kapcsolatteremtési akciók* indultak meg több helyütt, *területi alapon*. Ennek egyik – talán legegyszerűbb és legtermészetesebb – formája az inkább személyi kapcsolatokon, mintsem hivatalos szerződéseken alapuló kapcsolat az egy városon vagy egyéb területi egységen belül elhelyezkedő, azonos vagy rokon ágazathoz tartozó vállalati szakkönyvtárak között. Hajdú-Bihar megyében (s különösen Debrecenben) láttuk ennek több példáját (az építésügyi könyvtárak – KETEX, HAJDUTERV, ÁÉV – kooperálása, egymás kiegészítése; a BIOGAL és a tiszavasvári Alkaloida kapcsolata). Az együttműködés néha más könyvtártípusra is kiterjed: a Hajdú-Bihar megyei ÁÉV például kölcsönöz a műszaki főiskolásoknak is. Ugyanez a könyvtár és a BIOGAL szakkönyvtára közvetlenebb ügyintézésben állapodott meg a KLTE fordítóirodájával a gyorsabb fordíttatás érdekében.

Ennél intézményesebb a szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtár által szervezett együttműködés, amelynek a vállalati könyvtárak felől nézve két lépcsője (fokozata) van. Egyrészt a szerveződő észak-dunántúli területi együttműködési körben – amit erről az 1982-ben kiadott „regionális könyvtári Minerva” (Könyvtárakról – könyvtáraknak) tanúskodik – tagkönyvtárakként szerepelnek a nagy- és középüzemi szakkönyvtárak is; másrészt pedig néhány év óta a megyei könyvtár fokozatosan építi ki kapcsolatait a szombathelyi vállalati szakkönyvtárakkal. E kapcsolatokat a könyvtár műszaki szakrészlegének egyik munkatársa építi ki és ápolja: részben módszertani tanácsokat ad, részben rendelkezésükre áll a könyvtár műszaki állományával, valamint bizonyos szakirodalmi és lelőhely-információkkal.

Elsősorban a gyűjtés összehangolását és ezzel a város minél gazdagabb és sokoldalúbb ellátását célozta az a jászberényi kísérlet, amely a város minden könyvtártípusát számításba vette. A vállalati szakkönyvtárakat illetően egyfelől a gyarapítás folyamatos egyeztetését tűzte

ki célul a városi-járás könyvtár, másfelől pedig – a kisebb vállalatok könyvtárai esetében – magára vállalta volna ezt, és letétként helyezte volna el a dokumentumokat e kisüzemekben. Mindezzel együtt a városi-járás könyvtár katalógusába is megkezdték az üzemi beszerzések beépítését, s így az mintegy lelőhelykatalógusként működött [8]. A kísérlet félbemaradt, s ennek okai bizonyos érdektelenségen kívül aprónak látszó technikai kérdések (pl. a könyvrendelési idők különbözősége) és a kezdetben adódó kétségtelen többletmunkák voltak.

További regionális együttműködési kezdeményezés indult útjára a Textilipari Kutató Intézet és a Csongrád megyei Könyvtárközi Bizottság által szervezett 1982-es hódmezővásárhelyi tanácskozáson, amelyen az Ipari Minisztérium szakkönyvtári hálózati központjai és az OMIKK is képviseltették magukat. Programtervezet készült 10 iparág területét érintő együttműködésről, amelyben a JATE Központi Könyvtára, a Somogyi Könyvtár és az SZMT Központi Könyvtára egyaránt vállalt kooperációs feladatokat (a Somogyi Könyvtár műszaki állományáról bibliográfiai adatok összeállítás, műszaki folyóiratok megrendelése az OMIKK ajánló jegyzéke alapján, ajánló jegyzék készítése a JATE Könyvtárban és a Somogyi Könyvtárban beszerzendő műszaki szakkönyvekről, válogatási lehetőség a szakkönyvtáraknak a JATE selejtezett műszaki dokumentumaiból stb.) [9].

d) Néhány éve megindult a vállalati közművelődési (szakszervezeti) és szakkönyvtárak integrálása a kis- és középüzemekben. Az összevonást a szakszervezeti könyvtárügy fejlesztési irányelvei is ajánlják. Célja elsősorban az, hogy ésszerűsítéssel javítsa az üzemi ellátást: segítsen a helyiség- és könyvtáros-gondokon. Az integráció különböző intenzitással halad, az adatok szerint Hajdú-Bihar, Somogy, Szabolcs-Szatmár, Vas és Veszprém megye jár jelenleg e tekintetben az élen. Első lépésként valóban főként a legkisebb üzemekben kerül sor rá: Veszprém megyében például az összevonások 2/3-a szakszervezeti letéti könyvtárakat és apró műszaki gyűjteményeket érintett.

A meglátogatott összevont könyvtárak (Hajdú-Bihar, Vas, Veszprém megye) a vállalati szakkönyvtárak állapotában általában azt a változást tükrözik, hogy elfogadható helyiségben, könyvtárszerű rendben található a műszaki dokumentumok is, és többnyire szakképzett főfoglalkozású könyvtárosok kezelik az integrált egészet.

Kísérlet a továbblépésre

A vállalati, ezen belül első renden a kis- és középüzemű vállalati szakkönyvtárak ügye – amint láttuk – számos ellentmondást rejt magában. Ezek legfontosabbjai a következők:

a) Noha a *munkahelyi* szakmai, szakirodalmi ellátás céljából létesültek, létüket és működtetésüket inkább a könyvtári irányítás és az ágazati hálózati központok szorgalmazzák, mintsem maguk a vállalatok.

b) A könyvtár működésére az üzemek nagyobb része a szükségesnél kevesebb figyelmet fordít, mivel nélküle is megvalósíthatónak látja a termelést. Így a könyvtár keveset tud nyújtani. Az *érdeklődő* szakemberek tehát külső (nagy) könyvtárra szorulnak, a *kevésbé érdeklődők* pedig lemondanak a tájékozódásról és megerősödik a hitük, hogy a könyvtár se segíthet, hiszen alig használható.

c) A bezárkózási, „önellátási” tendenciák egyszerre árulkodnak arról, hogy a szakkönyvtárak ismerik, illetve, hogy nem ismerik a hazai lehetőségeket. *Nem ismerik*, mert a könyvtári rendszer perifériáján vannak, mert könyvtárosaik egy része tájékozatlan, *s jól ismerik*, mert tudják, hogy lassú a könyvtárközi kölcsönzés, gyorsmásolási problémáik vannak, az egyéb szolgáltatások késnek stb.

Ha a fenti három pontban kiemelt ellentmondásokat még egymással is párba állítjuk, újabb ellentmondásokra lelhetünk, s ennek eredményeként – mind az érdekeltek minimális igényét, mind a könyvtárak működésének korlátozott lehetőségeit látva – fölmerül bennünk az a kérdés: szükség van-e egyáltalán szakkönyvtárakra a kis- és középüzemekben?

A kérdés azért nem csupán „költői”, mert a könyvtár: eszköz. Vagyis arra kérdeztünk rá valójában: olyan természetűek-e a kis- és középüzemek számára a termeléshez szükséges dokumentumok, adatok, információk, amelyeknek közvetítésére a helyben felállított szakkönyvtár a legmegfelelőbb forma?

Külföldön, főként Nyugat-Európában láthatólag más irányban keresik a kis- és közepes vállalkozások információellátási módjait abból kiindulva, hogy a szakirodalom (a kutatások) használhatósági foka ezekben nem túl magas. Az e tárgyban (kis- és közepes ipari vállalatok információellátása) Strasbourgban tartott nemzetközi szimpózium (1982. május 26–28.) célja éppen annak a francia szolgáltatási rendszernek a tanulmányozása volt, amely ezeknek a vállalatoknak az ellátására szerveződött (ARIST = Agence régionale d'information scientifique et technique). A szervezet 22 területi irodával dolgozik, s ezek más helyi intézményekkel (ipari és kereskedelmi kamara, szabadalmi szolgálat) egységet alkotva vállalkoznak az egyes vállalatok részére nyújtható adatszolgáltatás megszervezésére és lebonyolítására úgy, hogy a vállalatok rajtuk keresztül kapcsolatot létesíthetnek a CNRS (Centre National de la Recherche Scientifique et Technique) és a felsőoktatási intézmények helyi, különféle kutatási, mérési, prototípus-alkalmazási szolgáltató rendszerével is [10].

Mivel nálunk effajta rendszer nem működik, s kibontakozási lehetőségének körvonalait sem látjuk, csupán

az alapelv figyelmeztetésén érdemes cselekvésre készen eltöprengenünk: hogy tudniillik nem feltétlenül a sok apró, igen korlátozott hatékonyságú szolgáltatóhely kiépítésén ésszerű munkálkodnunk, hanem a szolgáltatás-képes *nagyobb egységek jól szervezett hálózatának* kialakításán. Ugyanakkor könyvtári és információs infrastruktúránk állapota és a minőségi ugrás lehetetlensége némi engedményre is kényszerít bennünket „racionalizálási” törekvéseinkben.

E realitásokat is szem előtt tartva kezdte meg munkáját az itt bemutatott helyzetkép alapján a termelési ágazatok hálózati központjainak érdekelt munkatársaiból alakult *munkabizottság* 1983 nyarán azzal a céllal, hogy *modellgyűjteményt dolgozzon ki* a vállalati információellátásra. Különböző vállalat típusokat figyelembe véve kísérli meg felkínálni a bizottság az információtárolás és szétsugárzás legcélszerűbb és leggazdaságosabb módjait. (A vállalatok tipizálása elsősorban az információigényesség mértéke szerint történik.) Ily módon egyértelműen érvényesíteni kívánja a könyvtár *eszközszerepének* elvét, és olyan alternatív megoldási lehetőségeket óhajt fölmutatni, amelyek éppúgy megadják az ellátás könyvtárra alapozásának koordinátáit, mint a könyvtár létesítése nélküli folyamatos tájékozódás lehetőségeit és módjait.

Természetesen a munkabizottság nem abban a hitben készíti a modellgyűjteményt, hogy ezzel most megoldja a vállalati szakkönyvtárak és a vállalati információellátás minden problémáját. Abban azonban bízik, hogy az eddiginél korszerűbb, és a gyakorlathoz is alkalmazkodó támpontokat tud adni az előrelépéshez. És – gazdaságpolitikánk alapján – abban is, hogy az előrelépés igényét az élet hamarosan ki fogja kényszeríteni az érdekeltekből.

Hivatkozások

1. BAUER József: Az ipari szakkönyvtári hálózati-módszertani munka továbbfejlesztésének néhány kérdése = A Magyar Könyvtárosok Egyesületének Évkönyve, 1981. p. 126–130.
2. A meglévő, egyébként kitérő összegező munkák (DÜZS János: A vállalatok információs rendszere és tevékenysége. Bp. Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1970; HEGYI Nándor-VOITH Éva: A helyi szakmai információs rendszerek tervezése, szervezése és működése, Bp. OMKDK, 1976.) ezt a szerepet terjedelmük, mélységük, távlatok és részben a fejlett országok normatíváival operáló jellegük miatt nem tölthetik be.
3. BAUER József: A kohó- és gépipari műszaki könyvtári hálózat helyzete és fejlesztésének néhány kérdése = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 29. köt. 6. sz. 1982 p. 234–238.; Beszámoló az építésügyi és városfejlesztési könyvtárhálózat 1980. évi munkájáról. (Módszertani körlevelek). Bp. ÉTK, 1981.;

CSEPREGI Pálné: A mezőgazdasági, élelmiszeripari, erdészeti és faipari önálló szakkönyvtárak fejlődése az V. ötéves terv (1976–80) időszakában = Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Könyvtárosok Tájékoztatója, 1980. 3–4. sz. p. 13–18.;

CSAPÓ Györgyné: Beszámoló a könnyűipari szakkönyvtári hálózat 1979. és 1980. évi munkájáról = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 4. sz. 1981. p. 152–157.; GAJDOS Zsuzsanna: Jelentés a Hajdú-Bihar megyei ÁÉV műszaki könyvtárának működéséről. Gépirat. 1982. 6. lev. KOMINKA Lászlóné: A mezőgazdasági, élelmiszeripari és erdészeti intézményi alhálózattal rendelkező szakkönyvtárak fejlődése az V. ötéves terv (1976–80) időszakában = MEM Könyvtárosok Tájékoztatója, 1980. 3–4. sz. p. 19–25.;

RETTICH Béla: Egy nagyvállalati szakkönyvtári hálózat = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 29. köt. 4. sz. p. 134–137.;

RETTICH Béla: A Csepel Művek Központi Műszaki Könyvtárának tájékoztató munkájáról. Gépirat. 1982. 7. lev.;

Tájékoztató az építésügyi és városfejlesztési könyvtárhálózat könyvtárainak állományáról és szolgáltatásairól. Bp. ÉTK, 1981. 80 p.

4. CZIEGLER Mária: A műszaki könyvtári hálózatok helyzete, jelenlegi munkája, kívánatos feladat- és kapcsolatrendszere. (Az OMIKK-ban készült előzetes dokumentum az OKÜT munkabizottság számára.) 1982. okt. 13. Gépirat. 5. lev.
5. Az adatok forrásai:
A Textilipari Kutató Intézet felmérése a könnyűipari szakkönyvtári hálózatról. 1977. Gépirat.;
- Az AGROINFORM hálózati központi munkájáról. 1982. Gépirat. 12. lev. 2. mell.;
- Tájékoztató a vízügyi ágazati szakkönyvtári hálózatról. 1981. 11. lev.;
- A vízügyi ágazati szakkönyvtári hálózat helyzete, problémái. 1981. Gépirat. 11. lev.
6. FÜLÖP Katalin: Mérnökolvasók egy megyei könyvtárban = Könyvtáros, 32. köt. 1. sz. 1982. p. 20–23.
7. CSAPÓ Tamásné: Műszaki szakemberek szakirodalmi igényvizsgálata a kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtárban. (Tanfolyami záródolgozat.) Kézirat. 26 p.
8. ARATÓ Antal: Különböző hálózatok középvárosi könyvtárainak központosítása, együttműködési lehetőségei az ellátás és a tájékoztatás javításának érdekében, Jászberény példáján. Hét tanulmány a művelődés területéről. Bp. MM Vezetőképző és Továbbképzési Intézet, 1981. p. 121–158.
9. Vö.: Emlékeztető a [Csongrád megyei] Könyvtárközi Bizottság 1982. máj. 4-i hódmezővásárhelyi üléséről. Gépirat. 4. lev.
10. SORMUNEN, E.: PKT-yritykset ja informaatiopalvelu = Signum, 1982. 7–8. sz. p. 173–176.

Sz. NAGY Lajos: Vállalati szakkönyvtárak a mérlegen. Helyzetkép-vázlat, továbblépési szándékkal

A cikk szerzője – négy nagyüzemi, viszonylag jól prosperáló szakkönyvtáron kívül – kilenc kis- és középüzemi szakkönyvtárat látogatott meg, s részben itt szerzett tapasztalataiból, részben az e témakört taglaló publikációkból hajlik arra a következtetésre, hogy a sok erőtlen vállalati könyvtár helyett a kis- és középüzemek információellátását célszerű lenne „francia módra” (Agence regionale d’information scientifique et technique) megoldani. Bár ez Magyarországon legfeljebb távlati cél lehet, arra van lehetőség, hogy az üzemek jellegét és információigényességét alapul véve, racionális információellátási szervezeti modellek készüljenek számukra ajánlásként. Ez a munka időközben meg is indult.

* * *

Sz. NAGY, L.: Special libraries in industrial companies. A state-of-the-art report with development intentions

Apart from four special libraries in large companies the author has also visited nine ones found in medium and small enterprises. Based on his experiences and on several publications on this topic he is inclined to conclude that instead of the numerous weak industrial libraries the information supply of the medium and small enterprises should be ensured by following the French example (Agence regionale d’information scientifique et technique). In Hungary this could be only a long-term objective but, based on the nature and the information needs of the companies, appropriate organizational models could be developed and recommended for them. Activities in this direction have already started.

* * *

С. НАДЬ, Л.: На весах заводские библиотеки. Настоящее и будущее

Автор статьи, кроме 4 больших, относительно хорошо функционирующих заводских библиотек, посетил 9 средних и маленьких библиотек и на основании полученного опыта, а также из публикаций по данной теме приходит к выводу, что вместо использования слабых библиотек информационное обслуживание небольших предприятий было бы целесообразно решить по „французской модели” (Agence regionale d’information scientifique et technique). Несмотря на то, что в Венгрии это может быть только долгосрочной программой, однако есть возможность, исходя из характера и информационной потребности предприятий, разработать для них структурную модель рационального информационного обслуживания. Эта работа уже началась.

* * *

Sz. NAGY, L.: Eine Bilanz der Betriebsfachbibliotheken. Lageskizze mit Förderungsabsichten

Verfasser besuchte nicht nur vier relativ gut prosperierende Fachbibliotheken von Grossunternehmen, sondern auch neun Fachbibliotheken von Mittel- und Kleinbetrieben. Aus seinen Erfahrungen und aufgrund einschlägiger Publikationen gelangt er zur Folgerung, dass anstelle dieser zahlreichen, nicht genügend starken Betriebsfachbibliotheken die Informationsversorgung der Klein- und Mittelbetriebe nach französischem Muster (Agence regionale d’information scientifique et technique) zweckmässiger besorgt werden könnte. Obzwar eine derartige Einrichtung in Ungarn höchstens als perspektivisches Ziel ins Auge gefasst werden könnte, besteht die Möglichkeit, aufgrund des Charakters und Informationsbedarfes dieser Betriebe, für sie als Empfehlung rationale Strukturmodelle der Informationsversorgung zu verfertigen. Die diesbezügliche Arbeit wurde bereits begonnen.

* * *